Floravaktarna i Skåne Rapporterar

Klippnejlika i Skåne

Gabrielle Rosquist

Figur 1. I kanten av tallarna ligger den diskreta lokalen med klippnejlika (*Petrorhagia saxifraga*) på Flyinge ängar i Eslövs kommun. Foto: Gabrielle Rosquist

Klippnejlikan är en sentida bekant för Norden och introducerades på 1800-talet till våra breddgrader. Dess skira utseende lockade förmodligen till att odla arten som prydnadsväxt och från dessa odlingar rymde den sedan ut i landskapet där den etablerade sig. Det första svenska fyndet av förvildad klippnejlika gjordes på stranden nedanför Kalmar slott 1890 (Hylander 1971). Sedan dess har klippnejlikan naturaliserat sig och håller sig kvar i landskapet på några få platser (Figur 1). Idag tillhör arten vår adventivflora och man kan hitta plantor på extremt torra platser med tunna eller sandiga jordar och på öppna klippor.

Beskrivning

Klippnejlika (*Petrorhagia saxifraga* (L.) Link) är en av våra gracilaste nejlikarter med skära, diskreta blommor (Figur 2; se även Virtuella floran). Växtsättet är nedliggande och starkt grenigt, där de blommande skotten reser sig i topparna. Den fleråriga örten kan bli upp till 30–40 centimeter hög. Bladen är smala och spetsiga med ett barrlikt utseende. Blomningen sker i maj och juni med små ljusrosa, mörkådrade blommor i glesa, yviga blomställningar. Foderbladen är korta, hinnaktiga och omgivna av gröna, hylsformade högblad. Frukten är en kapsel som öppnas med fyra tänder. Arten kan vara både diploid och tetraploid (2n=30, 60; Jonsell 2011).

Klippnejlika tillhör gruppen knippnejlikor (*Petrorhagia*) och kan knappast förväxlas med andra arter. I släktet finns i Sverige även hylsnejlika (*P. prolifera*) som till skillnad från klippnejlika är ettårig, har en nästan ogrenad stjälk med få blommor i täta knippen och med brunaktiga hylleblad. Liknande växtsätt har även backnejlika (*Dianthus deltoides*), men denna har ett grönt foder.

Livsmiljö

Klippnejlikan hittas i jordbrukslandskapet och i stadsnära miljöer. I Skåne växer arten på en torr, sandig gräshed vid Flyinge ängar, på en torr sydvänd slänt av en diabaskulle vid Sireköpinge och på en före detta parkeringsplats vid Säbyholm i Landskrona. Arten tål både torka och solexponering och det får dessutom gärna finnas blottlagd jord för nyetablering. Markerna ska vara öppna eftersom klippnejlika är konkurrenssvag och känslig för överskuggning och igenväxning.

Utbredning

Klippnejlika förekommer sällsynt i södra Sverige och är känd från ett 30-tal lokaler med totalt 300 reproduktiva individer (se vidare www.artdatabanken.se). Idag finns den kvar på cirka 15-tal lokaler i Skåne, Småland, Östergötland, på Öland och i Stockholmstrakten, varav 3–4 lokaler finns i Skåne.

Arten hör ursprungligen hemma i centrala och södra Europa samt i sydvästra Asien. Med människans hjälp har den sedan spridit sig till norra Tyskland, Polen, Baltikum, Storbritannien, Danmark och Sverige. I Danmark liksom i Sverige är arten sällsynt och hittas endast på två lokaler sydost om Roskilde på Själland (Hartvig 2015).

Figur 2. Den första insamlingen av klippnejlika i Sverige gjordes av F. R. Aulin på stranden nedanför Kalmar slott 1890. Fyndet publicerades i Anteckningar till Sveriges adventivflora, *Svensk Bot. Tidsk*. 8, 1894. Belägget förvaras på Naturhistoriska museet, Stockholm.

Tabell 1. Lokaler på Artportalen med klippnejlika i Skåne under 2015, samt antalet noterade plantor eller skott och det maximala antalet räknade plantor på respektive lokal.

Lokal	1. Sireköpinge	2. Flyinge ängar	3. Säbyholm	4. Häglinge
Kommun	Landskrona	Eslöv	Landskrona	Hässleholm
Antal plantor 2015	23	29	28	noterad 2014
Habotat	Diabaskulle	Grusgrop	Ruderatmark	Ruderatmark
Maxantal plantor	23	37	28	-
Första fyndet	1898	1995	1995	2014

Floraväkteri i Skåne

I Skåne finns idag 3 lokaler med klippnejlika som övervakats inom det regionala Floraväkteriet; Flyinge ängar i Eslövs kommun, diabaskulle vid Sireköpinge och en före detta parkering vid Säbyholm i Landskrona. På Artportalen finns en fjärde lokal inrapporterad 2014 från Häglinge söder om Hässleholm. Detta är ett nyfynd som kommer att följas när verifieringen är klar.

Sireköpinge

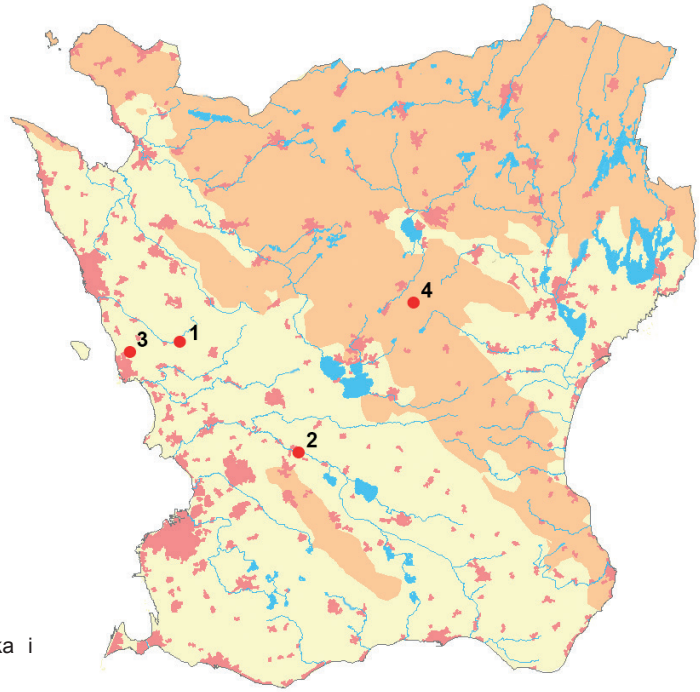
På en diabaskulle utanför Sireköpinge gård i Landskrona kommun, cirka 500 meter sydost om kyrkan, noterades klippnejlika redan 1898. Antalet plantor har sedan Floraväkteriet började 1995, varit oförändrat rikligt. År 2000 räknades 100 blommande skott, under 2009 var antalet plantor 14, medan det 2015 ligger på 23.

Flyinge ängar

I den östra utkanten av naturreservatet Flyinge ängar mitt i Flyinge i Eslövs kommun växer ett stabilt bestånd av klippnejlika. An-

Figur 3. Klippnejlika (*Petrorhagia saxifraga*) på Flyinge ängar. Foto: Gabrielle Rosquist.

Karta 1. Utbredning av klippnejlika i Skåne 2015 (röda prickar).

Figur 4. På den lilla basaltkuppen i Sireköpinge noterades klippnejlika redan i slutet av 1800-talet. Här kan man även njuta av t.ex. fältvädd *Scabiosa columbaria* och rosenlök *Allium carinarium*. Foto: K.-A. Olsson.

talet plantor har varierat mellan 10 och 37 sedan upptäckten 1995. Lokalen är en lite sandig svacka intill en före detta grustäkt och har karaktär av ruderatmark (Figur 1). Under 2015 noterades 29 plantor på lokalen.

Säbyholm

I den östra delen av Landskrona ligger en före detta försöksodling och här noterade Nils-Otto Nilsson klippnejlika 1995. Idag växer nejlikan mellan kullerstenen på en före detta parkeringsplats utanför växtförädlingsanstalten. Under 2015 noterades 28 plantor på lokalen

Häglinge

Under 2014 rapporterades klippnejlika på Artportalen från Häglinge söder om Hässleholm. Fyndet ligger inom ett industriområde för torvtäkt. Fyndet är ett nyfynd och ännu så länge inte verifierat.

Hot

Klippnejlika är rödlistad sedan 2000 och har i de fyra versionerna av rödlistan klassificerats som Starkt hotad (EN). Hoten utgörs främst av exploatering, igenväxning och igenplantering. Individerna ser ut att stå och stampa på en lokal när arten väl har etablerat sig där. Det svenska, liksom det skånska, utbredningsområdet är starkt fragmenterat. Den har få lokaler som visserligen är någorlunda stabila, men kvalitén på habitaten vid Sireköpinge och Flyinge ängar riskerar att försämras genom igenväxning. Bete i sig kan förmodligen också hota klippnejlikan eftersom den riskerar att betas bort innan frösättning. Lokalen vid Säbyholm är också stabil så länge området inte expolateras eller ogräsbekämpas. I Skåne är det inga av förekomsterna som ligger inom befintliga naturreservat.

Övrigt

Det latinska artnamnet *saxifraga* kommer från *saxum* (sten) och *frangere* (bryta, bräcka), vilket är passande på klippnejlika eftersom dess grenar lätt bryts av.

Klippnejlika har odlats så länge den funnits i landet och de första uppgifterna på odling är

Figur 5. Klippnejlika på basaltkullen i Sireköpinge.
Foto: Åke Svensson.

Figur 5. Klippnejlika vid Sireköpinge.
Föto: Åke Svensson.

från 1870. Den säljs i handeln som marktäckande perenn för torra lägen och i reklamen noteras att den är mycket blomvillig. Den lär även ha lätt att föröka sig med frö på egen hand, men om den lyckas etablera nya plantor är nog beroende på om det finns konkurrens från annan vegetation. Så länge klippnejlika säljs i handeln och odlas som prydnad lär vi nog få se fler tillfälliga etableringar i Skåne och kanske fler permanenta lokaler att floraväkta framöver.

Referenser

Hartvig, P. (ed.). 2015. *Atlas Flora Danica*. Gyldendal, Köpenhamn.

Hylander, N. 1971. Prima loca plantarum vascularium Sueciae. Första litteraturuppgift för Sveriges vildväxande kärlväxter jämte uppgifter om första svenska fynd. Förvildade eller i senare tid inkomna växter. – *Svensk Botanisk Tidskrift*. 64. Suppl.: 1–332.

Jonsell, B. (ed.). 2011. *Flora Nordica* 2. Stockholm.

Elektroniska referenser

Artdatabanken, SLU www.artdatabanken.se

Artportalen www.artportalen.se

Virtuella floran, Nordiska riksmuseet www.linnaeus.nrm.se/flora